

MÉDIA, MŰVÉSZET, TÁRSADALOM

Szerkesztette:

Dudok Fanni
Fejős Sándor
Forró Lajos
Pusztai Virág

A kötetben szereplő tanulmányok konferenciaelőadás formájában elhangzottak 2025. április 23-24-én, a kötettel azonos címet viselő tudományos tanácskozáson.

Szervezők:

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Szakképzési, Felnőttképzési és Tudásmenedzsment Intézet,
Mozgóképkultúra Tanszék

Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság
Állampolgári Kompetenciák Munkabizottsága



Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged, 2025

Szakmai lektorok:

Dudok Fanni

Fejős Sándor

Forró Lajos

Pusztai Virág

Szöveggondozó:

Pető Bálint

Borítóterv:

Toldi Gergő

ISBN 978-963-648-071-4 (nyomtatott)

ISBN 978-963-648-072-1 (pdf)

Kiadja:

Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó

Szeged, 2025

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
--------	---

I. MÉDIATÖRTÉNETI KITEKINTÉSEK

Pető Bálint: Kettős rablógylókosság a dualizmus kori Újpesten – a sajtó tükrében	11
Fejős Sándor: Kosztolányi Dezső regényeinek filmes adaptációi: történeti kontextus, narráció és filmnyelv	34
Forró Lajos: Aki kitalálta a TV Macit – Bálint Ágnes mesevilága	47
Nagy László: A rendszerváltás előtti filmoktatás Magyarországon: ideológiák és emberképek az esztétikai nevelés tükrében	60
Miklós Péter: A hűség jegyében. A Vásárhelyi Őszi Tárlatok első két évtizedének recepciótörténetéhez	89

II. MŰVÉSZET A MÉDIANARRATÍVÁKBAN

Kegyes Erika: Művészek önbemutatói stratégiái – egy szövegelemzés tanulságai	99
Hervé-Lóránth Ervin: A művészet és a média kapcsolata, avagy egy függőségi viszony mibenléte	111
Dudás Ádám Adrián: Adatok vagytok! You are data! Liu Cixin regénytrilógiájának médiaelméleti olvasata	122
Csomán Sándor: A kiszolgáltatottság zaklatottságával. Formai és narratív komplexitás a Kamaszokban	131

III. A JÖVŐ MÉDIÁJA – A JÖVŐ TÁRSADALMA

Dudók Fanni: A jövő formálása a képernyőn keresztül: médiaműveltség és környezeti nevelés a fenntartható gondolkodásért	143
Pusztai Virág: A mesterséges intelligencia által létrehozott képek esztétikai megközelítésének lehetőségei	154
Bari Attila: Az AI és a mozgókép forradalma	169
Szabó Krisztina Ágnes: Ma minden avégből létezik, hogy prompt váljék belőle	182
Kerekesné Dócs Nikolett: Nyelvi játékok és vizuális humor mesterséges intelligenciával. Amikor az MI szó szerint vesz mindent	189

SZERZŐINKRŐL	204
--------------	-----

ANGOL NYELVŰ ABSZTRAKTOK	208
--------------------------	-----

ELŐSZÓ

Média, művészet, társadalom – e három fogalom szorosan összefonódik, hiszen mindhárom a kollektív tudás, a kulturális tapasztalat, az emberi kapcsolatok és az önkifejezés terepe. A média az a hálózat, amelyen keresztül a társadalom önmagát látja, értelmezi és újrateremti; a művészet pedig ennek a reflexiónak az ösztönösebb, érzékenyebb, gyakran kritikusabb formája. A társadalom pedig nem csupán befogadó közege e kettőnek, hanem aktív alakító tényezője – technológiai, gazdasági és kulturális struktúrái révén folyamatosan újraértelmezi, mit nevezhetünk médiának vagy művészetnek, és melyiknek mi a feladata.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Szakképzési, Felnőttképzési és Tudásmenedzsment Intézet Mozgóképkultúra Tanszéke a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság Állampolgári Kompetenciák Munkabizottságával karöltve évről évre megszervezi médiatudományi konferenciáját azon koncepcióval, hogy a média kifejezés mellé mindig más hívószavakat társít, és az ilyen fogalomhármassok által felkínált asszociációk mentén várja a kutatók előadásait. Ezúttal a művészet és a társadalom szavakat hívtuk játékba. A konferenciát pedig minden alkalommal egy kötet publikálása követi, melynek tanulmányaiban az előadók írásban, részletesebben is kifejthetik az elhangzott gondolatokat.

A tanulmánykötet e hármas viszonyrendszer történeti és kortárs metszeteit vizsgálja. A tizennégy szerző különböző tudományterületek – a kommunikációtudomány, a médiatörténet, az esztétika, a vizuális kultúra, a nyelvészet és a pedagógia – perspektíváit kapcsolja össze, jelezve, hogy a média vizsgálata szükségszerűen interdiszciplináris vállalkozás. A tanulmányok közös kiindulópontja, hogy a média nem pusztán technikai eszközök vagy kommunikációs csatornák rendszere, hanem a társadalmi valóság egyik alapvető szervező elve.

A könyv első egysége médiatörténeti kitekintéseket kínál. A tanulmányok a média és a társadalom viszonyát konkrét történeti példákon keresztül vizsgálják, megmutatva, miként tükröződnek társadalmi folyamatok, ideológiák és kulturális értékek a sajtóban, az irodalmi adaptációkban, a televíziós mesék világában, az oktatásban és a kiállítási gyakorlatokban. E fejezet írásai rámutatnak, hogy a média minden korszakban a kollektív önértelmezés egyik kulcsterülete: dokumentálja és formálja a társadalmi emlékezetet, miközben a kulturális reprezentációk mögött meghúzódó emberképet is láthatóvá teszi.

A második fejezet a művészet és a média kapcsolatát állítja a vizsgálat középpontjába, bemutatva, miként alakítják a medianarratívák a művészi önképet, a reprezentáció és a befogadás formáit. A tanulmányok a művészet mediális beágyazottságát több nézőpontból közelítik meg: az alkotók önbemutatói stratégiáinak elemzésétől a

médiától való függés kérdéséig, a populáris narratívák formai összetettségétől a digitális fikciók új értelmezési horizontjaiig.

A harmadik fejezet a mesterséges intelligencia, az algoritmikus képgenerálás és az automatizált kreativitás kérdésköreit vizsgálja. A tanulmányok középpontjában az áll, miként formálják az új technológiák az emberi gondolkodást, a művészetet, az esztétikai érzékenységet és a társadalmi felelősség kérdéseit. A szerzők az AI mint alkotótárs, mint kulturális erő és mint oktatási kihívás különböző aspektusait elemzik – a mozgóképtől a képi humorig, a médiaműveltségtől az algoritmikus esztétikáig.

A kötet tanulmányai együttesen egy olyan értelmezési horizontot rajzolnak ki, amelyben a múlt tapasztalatai, a jelen reflexiói és a jövő víziói egymást kiegészítve adnak képet a média sokrétű szerepéről. Az írások különböző tudományterületek nézőpontjait hozzák párbeszédbe, hogy feltárják: a média nem pusztán eszköz, hanem kulturális gyakorlat, amelyen keresztül a társadalom önmagát látja és újrateremti.

A szerkesztők nevében:

Pusztai Virág